

Fecskék

Évről évre egyre kevesebb fecske (füsti-, molnár- és partifecske) tér vissza hazánkba telelőhelyéről. Amennyiben ez a negatív tendencia tovább folytatódik, előfordulhat, hogy néhány évtized vagy akár néhány év múlva fecskék nélküli nyaraink lesznek?!

Minden tavasszal lesem az eget, mikor érkeznek meg az első fecskék, és ősszel, mikor a villanydrótokon gyülekeznek, kicsit fájó szívvel búcsúzom tőlük, vajon lesz-e számukra visszatérés. Hazánkban az ezredfordulón a becsült állomány 220-320 ezer párra (20-250 ezer pár füsti fecske, 100-150 ezer pár molnárfecske, 40-165 ezer pár partifecske) volt tehető, ez a szám 2001 és 2010 között drasztikusan csökkent. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya Megyei Csoportjának alelnökével, *Bank Lászlóval* beszélgetünk a fecskék rohamos csökkenésének lehetséges okairól.

– *Készülnek felmérések a baranyai fecskeállományról?*

– A megyében 1996 óta végzünk településszintű fecskefelméréseket. Ezekből az adatokból sajnos egyértelműen kiderül a füsti- és molnárfecskék állománycsökkenése, ami 40-50 százalékosra tehető. Egyébként ez megegyezik az országos felmérések adataival is. A partifecskékénél más a helyzet, elég hullámzóan változik a létszámuk, de a trend ott is csökkenő.

– *Tudjuk az okokat?*

– Nagyon összetett problémával állunk szemben. Egyik ok a madarak fészkelési és táplálkozási feltételeinek a megváltozása. A kilencvenes évek végéig jellemző volt a magyar falvakra az állattartás, az istállókban

PARTIFECSKE

végveszélyben?

ott bögtek a tehenek, a csordás kihajtotta a legelőre az állatokat, ezáltal gazdag volt a repülő rovarvilág, a fecskék fő tápláléka. A füstifecskék fészkelésének az istállók kiváló helyet, mikroklimát biztosítottak. Ma már alig találunk olyan falusi portát, ahol állattenyésztéssel foglalkoznak.

– *Az időjárás mennyiben befolyásolja a fecskék életét?*

– Nagyon érzékenyek az időjárás változásaira, különösen a hidegfrontokra. Előfordult, hogy az őszi vonuláskor a már nálunk tartózkodó és a továbbvonuláshoz éppen erőt gyűjtő madarakat meglepte egy hosszan tartó hidegfrontos időszak. Ilyenkor folyamatosan csökken a hőmérséklet, a hidegben nincsenek repülő rovarok, a madarak nem tudnak táplálkozni, és ez végzetes lehet az összegyűlt fecsketőmeg számára. A jó kondícióban lévő, 23-24 grammos

madarak néhány nap alatt 16-17 grammosra fogynak. Egyre kevésbé képesek megfelelő mennyiségű táplálékot szerezni, ezért éhen pusztulnak. Ilyen nyár végi, őszi eleji hidegfrontok az utóbbi években három alkalommal is jelentősen megtizedelték a fecskeállományt. Hasonló időszak előfordulhat nyáron, Medárd idején is, ami a szaporulatot ritkítja meg, ilyenkor az első költések fiókái is elpusztulhatnak.

– *Ezek szerint többször is költenek egy évben?*

– Sok tényező befolyásolja a költések számát, és ezáltal a fecskeállományt is. Ideális esetben egy fecskepár három fészkaljat is felnevelhet, melyekből akár 12 fióka is útra kelhet ősszel. Amennyiben elhúzódik a tavaszi vonulás – mint az idei évben is –, a hideg, szeles időben csak későn érkeznek meg, így kitoldódik az első költés kezdete. Ilyen években a párok többsége valószínűleg csak egy fészkaljat tud felnevelni.

– *A vonulás közbeni pihenőhelyek és a telelőhelyek minősége mennyiben befolyásolja a madarak életben maradási esélyeit?*

– Ezeknek a kis testű, kecses madaraknak hatalmas távolságokat kell megtenniük. Az őszi és tavaszi vonu-

MOLNÁRFECSKE

lasi időszakban egyaránt jelentős veszteségek érik az állományt. A fecskék alapvetően három helyen, a Gibraltári-szoroson, a Boszporuszon, valamint Olaszországon keresztül Szcília, majd Málta érintésével hagyják el Európát. Még nem tudjuk pontosan, hogy a globális felmelegedés milyen hatással van a fecskék vonulására, de az biztos, hogy Tunéziánál, az afrikai partokat elérő csapatoknak át kell repülniük a sivatagon. A sivatag folyamatos terjeszkedése miatt egyre nagyobb távolságokat kell megtenniük leszállás nélkül. Ha eh-

útjukat. A nálunk szeptemberben meggyűrűzött madarokról október végétől kezdve vannak visszajelzések. A fecskék viszonylag gyorsan, 50-70 nap alatt érik el a telelőterületeiket. A leggyorsabb madarunkat a gyűrűzést követően mindössze 33 nap elteltével, Sumonytól légvonalban 5254 kilométer távolságra fogták be ismét az egykori Zairéban (ma Kongói Demokratikus Köztársaság). A legnagyobb távolságra (6025 km) eljutó madarunk is ugyanebben az országban került kézre, de már az Egenlítőn túlról.

– *Mennyi ideig él egy fecske?*

– Ezek a madarak nem élnek túl hosszú ideig, átlagosan 2-3 évig, de Sumonyban már fogtunk 9 éves kort megért fecskét is, ami baranyai rekord. A fiatal madarak számára az első év a legkritikusabb, ha ezt túléli, akkor nagyobb eséllyel hosszabb ideig élhetnek. A születésüket követő évben már ivarérettek. Rövid életkorukat a viszonylagosan nagy szaporaságukkal tudják ellensúlyozni. Tehát ha jó költési időszakok követik egymást, elméletileg a fecskepopuláció új erőre kaphat, de ha folytatódnak a negatív tendenciák, akkor néhány év alatt drasztikusan lecsökkenhet a számuk.

– *A vészharangot megkondgatták. Mit tehetünk mi, hétköznapi emberek a fecskék védelme érdekében?*

– Egyértelműen nagyobb odafigyelésre van szükség. Szárazabb, csapadékszegény időszakban mi magunk is készíthetünk sárgyűjtő helyet úgy, hogy kiöntünk naponta egy-egy vödör vizet a házunk előtti útpadkára. Udvarunkban, kertünkben is eljárhatunk hasonló módon, így a fecskék elegendő sarat találnak a fészeképítéshez. A molnárfecské például a félgömb alakú fészkehez mintegy 2000 darab sárgolyót használ fel. Ha nagyobb távolságból kell hordania a fészekanyagot, akkor a fészek később készül el. Ez azt eredményezheti, hogy a fecskéknek csak egyetlen költésre futja az idejükből. Sokszor látni, hogy leverik a fecskefészkeket, mert a fiókák ürülékükkel összepiszkítják a járdát vagy a verandát. Ne tegyünk (védett madárfajokról lévén szó, nem is tehetjük), inkább helyezzünk ki úgynevezett „fecskepelenkát” (ürüléket felfogó deszkalap) a fészkek alá. Sokszor nem alkalmas a ház fala a fészekrakásra, ilyenkor durvább felületű deszkákat helyezhetünk fel a falra, amin könnyebben megtapad a sár. Nem mehetünk el szó nélkül az államok felelőssége mellett sem, hiszen a környezetkímélőbb agrárgazdálkodás, a külterjes állattartás támogatásával, a hatékony természetvédelmi törvényekkel ők tehetnék a legtöbbet madaraink túlélése érdekében.

LEJEGYZTE: MÜLLER NÁNDOR

FOTÓK: DANKOVICS RÓBERT, KARCZA ZSOLT, LÓKI CSABA, VÖLGYI SÁNDOR

FÜSTIFECSCKE SARAT GYÚJT A FÉSZEKRAKÁSHOZ

hez nem rendelkeznek megfelelő kondícióval, menthetetlenül elpusztulnak. A fecskék vonulásuk során a nádasokban éjszakáznak, s a táplálékuk nagy részét is a vizek környezetében szerzik. Nagyon fontos ezért ezeknek a pihenő- és táplálkozóhelyeknek a védelme, megőrzése, különösen a kelet- és nyugat-afrikai vonulási útvonalakon, valamint a közép-afrikai telelőhelyeken. Sajnos a tőlünk délre eső országokban olyan, hogy természetvédelem, szinte alig létezik. Olaszországban, Cipruson, Máltán gyakorlatilag mindenre lönek, mondhatni ész nélkül. Az esztelen és értelmetlen lődühnek évente több millió madár, köztük sok fecske esik áldozatul. Az afrikai telelőhelyeken sem jobb a helyzet. Ott táplálkozási célból is lövik a fecskéket a golyókkal együtt.

– *Hol telelnek a sumonyi halastavaknál átvonuló fecskék?*

– Ősszel Közép-Afrika felé veszik

Baranyában 1981 óta működik a sumonyi halastavak mellett Magyarország egyik legjelentősebb madárgyűrűző állomása. Ez idő alatt több mint 120 ezer füstifecskét gyűrűztek meg. Éves átlagban 4000 fecskét fognak be és jelölnek meg. Érdekesség, hogy 2007-ben, amikor Európa-szerte aszályos időjárás uralkodott, minden korábbinál nagyobb fecsketőmeg éjszakázott a halastavak nádasáiban. Augusztus közepétől szeptember közepéig 33 ezer fecskét fogtak be és gyűrűztek meg. Nem volt ritka az olyan nap, amikor napnyugta után 200 ezer fecske éjszakázott a nádasokban.

FÜSTIFECSCKE FIÓKÁK